

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

121. An iusculum ex pane cocto, vel pane cum amygdalis in collatione serotina adhiberi possit, etiamsi sumatur in ea quantitate, quæ separatim sumi potest? Ex p. 1. t. 98. r. 34.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

3. Nicolaus Mosciensis in *Tyro. S. Artis Penitentiariae, part. 1. §. De secundo Praecepto ieiunij, num. 22. fol. 97.* [Materia collationis olim soli fractus erant: nunc autem fumat quilibet, quod vult, nihil refert, dummodo partitas apud pios recepta non excedatur; & comedatur id, quod ad nutriendum potius valet, ut legumina, & pisces, quamvis etiam haec in modica quantitate non obstant ieiunio, ne colario in cenam transiret. Haec autem quantitas non est taxata, sed arbitrio bonae conscientiae relicta, attentis circumstantiis locorum, temporum, personarum, & occupationum. Hinc etiam iusculum accipi potest, servata paritate.]

4. Iacobus Marchantus in *Resolutionibus pastoralibus, p. 1. c. 5. fol. mibi 220.* [Difficultas est de qualitate, an possit quantitas illa modica sumi de cibis qualibuscunque licitis in diebus ieiunij, puta, de piscibus? Bonacina asserit, in vespertina collatione non tam cibi qualitatem, quam quantitatem attendendam; & ita liceret, collatiunculam de piscibus, aut etiam de ovis, extra Quadragesimam, sumere, si modò quantitas non excedatur. In hunc autem insurgit acriter Antoninus Diana, & asserit, sic frangi ieiunium, peccari mortaliter ob qualitatem cibi sumpti; allegatque operose multos Doctores, dicentes, non licere collationem facere, nisi cum modico pane, & fructibus, vel herbis, aut electuariis, & similibus leuioribus cibis, nec aliud consuetudinem permittere, sed esse corruptelam. His tamen non obstantibus, Bonacina sententiam nonnulli sequuntur, & dicunt, licere loco fructuum, vel pisciculium, vel piscis grandioris particulam sumere, vel aliquid cibi alterius cuiuscumque liciti in diebus ieiuniorum, si modò non excedatur quantitas modica. Et quamvis non sit suadendus ordinis huius sententiae usus; tamen cum causa aliqua adest, potest fieri sine peccato; & si fiat sine vlla causa excusante, ego non existimo esse nisi veniale.]

5. Ioannes Vvigers de *instituta, & iure, tract. de Temperantia, c. 1. dub. 4. num. 21.* [Peter aliquis, quid dicendum de cenula vespertina, siue de collatiuncula, ut communiter vocatur? Respondetur, illam licitam esse non tantum ne potus noccat, ut solet dici; sed etiam alicuius alimentii causa. Ita docent Medina C. de ieiunio, quest. 8. Caietanus verb. *ieiunium*, Nauarr. cap. 1. num. 15. Tannerus tom. 3. disput. 3. quest. 3. dub. 5. numero 91. & plures alij. Fundamentum sumitur ex consuetudine: vnde & mensura illius crit sumenda, quam pro varietate locorum, scilicet, prebat prudentium, & timoratorum usus. Notat autem Bonacina t. 2. de Praeceptis Ecclesiae, disput. ult. quest. 1. punct. 3. num. 3. in hac cenula, siue secunda refectio, ut loquitur, non ita stricte prohiberi cibi qualitatem, sicuti interdicitur quantitas. Vnde addit, quamvis magis communiter sumatur in cibis, quibus vescimur ante, vel post prandium, (ut hic in Belgio in pane, & butyro;) possit tamen etiam sumi pisciculus, vel particula aliqua piscis maioris.]

6. Et hanc sententiam tenet etiam Zambellus in *Repert. Moral. ver. Ieiunium, num. 9.* Pasqualigus in *Praxi de ieiunio, decis. 113.* vbi citat Caiet. & Buzozzerum, illam probabilem esse fatetur Trullench. in *Decal. tom. 1. l. 3. cap. 6. n. 8.* & Machado tom. 1. l. 2. part. 4. tr. 3. docum. 7. n. 1. ex autoritate Doctoris D. Gaspar de Porras, Sacrorum Canonum vespertini Professoris, in emporio omnium scientiarum celeberrimae Salmanticensis Academiae.]

7. Sed, his non obstantibus, negativam sententiam communiter docent Doctores, ita vt falsam, me citato, affirmativam existimet Ioannes Henriquez in *quest. practicae, scilicet. 16. quest. 4.* Et nostram sententiam, me citato, docet nouissimè Pater Pellizzarius in

Man. Regul. tom. 1. tr. 5. cap. 5. num. 14. cui adde doctum Patrem Leandrum à Murcia in *quodam Regularibus, ad cap. 2. super cap. 3. Regula D. Francisci, num. 42.* vbi sic ait: [En quanto à la calidad, conuenien todos, que ha de ser de manjares de poca sustancia, como son frutas, confervas, y yeruas; però no se puede hazer con manjares sustanciales, como son los, que de ordinario sirven à la comida; esto es, ni con pezes, hucios, ni lactimios, ni con legumbres de mucha sustancia, como serà con vna elcudilla de garauços, ò con otros potajes semejantes. Esta sententia la tienen comunemente los Doctores. Y se prouea: porque la colación, assi quanto à la cantidad, como en quanto à la calidad, se ha introduzido por la costumbre: luego à ella se ha de estar en entrambas cosas, jamas se ha introduzido en la Iglesia, que se haga colacion con los dichos manjares sustanciales, sino, con los referidos de menos sustancia; luego solo con ellos se puede hazer colacion.] Ita ille, & iterum ego, non obitate, quòd sciam id, quod Palmista cecinit: *Si non fueris saturati, mirum erit.*

8. Nota hic etiam, quantitatem vnciarum octo, quam ego probabiliter asserui posse sumi in collatione serotina, prae: Suarez, Fagundez, & alios, quos citauit in *tract. de ieiunio, resolut. 1.* approbare etiam Ioseph Augustinum in *Breni Nouitia, &c. de Praecept. Ecclesiae, n. 1.* Escobar in *Theolog. moral. tract. 1. exam. 13. Quaes. 1. num. 101.* & me citato, Pellizzarium tom. 1. tr. 5. cap. 5. num. 10. & 11. Gualdum in *Theolog. moral. tom. 3. tract. 22. cap. 2. num. 27.* Pasqualigum de *ieiun. decis. 91.* Leandrum in *qq. Regul. cap. 2. super 3. Regul. §. 2. num. 41.* Baucium in *Miscellaneis, tract. 1. q. 75.* Ioan. Henric. in *Compen. cas. conf. cap. 10. n. 2.* & 3. Sancium in *select. disp. 5. 2. n. 7.* Machadam tom. 1. l. 2. part. 4. tr. 3. docum. 7. n. 2. Trullench in *Decalog. tom. 1. l. 3. cap. 2. dub. 3. num. 9.* vnde refellendus venit Homobonus, qui in *respons. cas. conf. volum. 1. part. 2. respons. 59.* parum modeste alloruit, supradictos viros doctos nimis laxè, & licenter loquutos fuisse.

RESOL. CXXI.

An iusculum ex pane cocto, vel pane cum amygdalis in collatione serotina adhibere possit, etiam si sonatur in ea quantitate qua separatim sumi potest? Et p. 1. tr. 5. Res. 34.

§. 1. **N**egatiuè respondet Layman in *Theol. moral. p. 1. l. 4. tract. 8. cap. 1. num. 9.* & Fillucius tom. 3. tract. 27. p. 2. cap. 2. nu. 31. quia, ut ipse asserit, sit aliud genus ferculi, quòd non ingredi solet ientaculum; sed apponitur in mensis ad alendum. Agente enim potestate igne, ea qua separatim cibi leuiore sunt, euadunt cibi ad sustentandam naturam; inersantur enim, & fit quoddam artificiale diuersum. Vnde aqua ipsa, quae antea erat potabilis, & sumi poterat in qualibet quantitate, absque fractione, ieiunij; postea sumitur per modum cibi, & certis limitibus tantum sumi potest, nisi strangendum sit ieiunium. Vt omittam multo plus ponderare eiusmodi iuscula, quam res separatas, ex quibus confecta sunt, atque adeò demendum esset ex his, quod superat debitam mensuram.] Ita Fillucius.

2. Non recibo tamen Azorium, p. 1. l. 7. c. 9. q. 8. contrarium docere, vbi sic asserit: Queres, an licet aliquid succulenti sorbendo samere loco refectiunculae vespertinae. Respondet, fas esse, dummodo iusculum cum aliquo cibo in diebus ieiuniorum verito coctum non sit; sed tantum, vel cum pane, vel cum fructibus, aut herbis.] Ita ille, quem postea sequutus est Reginaldus

malus in praxi, to. 1. lib. 4. c. 14. num. 185. & Bonac. de leg. disp. c. 1. p. 1. q. 1. r. 3.

RESOL. CXXII.

An in collatione serotina ieiuniorum licitum sit sumere uncias octo in pane cocto? Et quid de aliis insensis? Ex part. 9. tract. 6. & Misc. 1. Ref. 8. alias 29.

Prima sententia negat. Ita Layman. l. 4. tr. 8. cap. 1. num. 9. Filiucius tom. 2. tr. 27. num. 11. qui monet, non bene arguere illum, qui dicit: [In collatione vespertina possunt licite sumere, quatuor uncias panis, duas uncias amygdalarum, & quantum aquae libererit; ergo etiam ex aqua; pane illo, & amygdalis postum conficere iusculum coctum, & illud totum sumere loco collationis: nam agente igne per concoctionem, plurimum mutatur materia subiecta, siquae ex ea alius cibus magis nutritivus, maiusque pondus acquirit; ita ut, iudicio peritorum, ex illis quatuor uncias panis, amygdalis, & aqua, haberi possint duo iuscula pertingentia ad pondus viginti quatuor vnciarum, quae vtiq; possent deferuire in eodem, penes dixerim, competentem.]

Secunda opinio permittit iuscula, si quantitas tamen permittam frugum quantitatem non exaquet. Ita Escobar in Theol. moral. tract. 1. exam. 1. cap. 1. n. 101. unde obseruat Pellizzarius in Man. Reg. tom. 1. l. 3. cap. 1. n. 16. quod aliqui docti Neoterici, & inter illos, Pater Dominicus Zanetus, concedunt in refectiuncula vespertina sumi posse iusculum ex pane, & aqua, pertingens ad duodecim uncias.

Tertia opinio concedit absolute, in collatione serotina sumi posse iusculum, absque peculiari indigentia, ac necessitate dummodo, iusculum non sit coctum in aliquo cibo vetito; sed tantum in pane, vel cum fructibus, nec excedatur quantitas aliqui consuetudinis. Ita Pellizzarius loco citato qui citat ex Societate Azorum, & Reginaldum. Idem docet Nicolaus Moscovitis in Typocinio Sacre Artis Penitentiariae, part. 2. §. De secundo precepto ieiunij, num. 22. Ghetius in thesaur. animae, tom. 1. verb. Ieiunium, cap. 1. q. 4. & ideò Caranuel in Reg. D. Benedicte, disp. 128. n. 16. docuit, non auctore condemnare qualitatem collationis serotinae quomodolibet paratam.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Puto igitur, omnia iuscula non esse in collatione introducenda; & ita adhuc prima sententia; stante consuetudine, cui in hoc standum est necessarium, ut alibi à nobis firmatum est. Non tamen secundam, imò & tertiam sententiam reprobo; quia in iusculis obseruatur consuetudo, quoad genera ciborum, quae ipsa introduxit, & alium videtur variari modus. Vnde cum Trullench. in Decal. tom. 1. l. 3. cap. 1. dub. 6. num. 8. non condemnatum eum, qui in refectiuncula vescitur pane cocto cum aqua, oleo, & sale, in quantitate alijs licita, quidquid alibi etiam probabiliter asserui.

RESOL. CXXIII.

An in collatione serotina ieiuniorum quantitas licita possit dari sumi in solo pane? Et an sine peccato mortali in serotina refectiuncula ieiunij licitum sit sumere quantitatem excedentem uncias octo, v. g. quantitatem duarum vnciarum ratione paruitatis materiae? Ex p. 9. tract. 6. & Misc. 1. Ref. 15.

1. Negatiuam sententiam nouissime tenet Pellizzarius in Man. Regul. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 15. vbi sic ait: [Illud etiam hic aduerto, quòd quando Doctores concedunt quantitatem octo vnciarum in collatione serotina; non est sensus, comedentem, si velle posse sumere octo uncias panis, alias nolit sumere, quidquam de fructibus, aut herbis: sed sensus, ieiunantem partim ex fructibus, aut herbis, partim ex pane posse sumere quantitatem octo vnciarum. Moueor, tum ex communi modo loquendi, quo vtantur Doctores communiter, dum loquuntur de quantitate, & qualitate refectiunculae vespertinae; siquidem communiter supponunt cum pane modico iungi fructus, aut herbas: tum quia panis maxime confert ad nutriendum, idedque si concederentur octo unciae panis, ieiunans nimiam caperet sustentationem: puro autem, quòd si ieiunans in refectiuncula velle vti solo pane, possent ei concedi quinque panis unciae circiter.] Ita ille.

2. Sed, vt verum fatear, ego non damnarem de peccato mortali qui quantitatem licitam totam in pane fumeret: nam Doctores asserunt, quantitatem licitam esse uncias octo panis cum fructibus; quia communiter cum pane talia obsonia iunguntur: sed non ex hoc sequitur, quòd quis non possit sumere quantitatem vnciarum octo solius panis, sicut posset etiam sumere quantitatem vnciarum octo, aut nucum, vel amygdalarum, aut aliorum fructuum: nam eo ipso, quòd consuetudo introduxit talia obsonia in collatione serotina, liberum est de ipsis sumere, quae magis placuerint, & ided licitum est illa sumere, coniunctim, vel separatim, in quantitate tamen permittita à Doctoribus.

3. Dicere autem, panem habere magnam substantiam, non facit ad rem: sufficit nobis, quòd sit cibus à consuetudine introductus: vt sunt festucae, magnae substantiae; vnde, si quis fumeret (vt vult Pellizzarius uncias quinque panis, & uncias tres festucarum, non frangeret ieiunium, & tamen fumeret maiorem substantiam, quàm si fumeret uncias octo panis. Igitur de cibis introductis in vespertina refectiuncula à consuetudine, non est attendenda qualitas, sed quantitas, & in hoc sensu intelligendus est Caietanus in Summ. verb. Ieiunium. Vnde sententiam amicissimi Patris Pellizzarij refellit Trullench in Decal. to. 1. l. 3. c. 2. dub. 3. num. 8. vbi sic ait: [Quaeres, quid liceat sumere in refectiuncula? Respondeo, licite sumi posse ea, quae communiter in ientaculis, & post prandium sumi solent, qualia sunt arborum fructus, herbae, & cibi leniores, vt ficus, amygdalae, vnae passae, nuceae, pyrae, poma, oliuae, bellaria, vel alia ex saccharo, aut melle confecta electuaria: item & panis, vel solus, vel cum aliquo ex dictis.] Ita ille, cui adde etiam Iacobum Marchantium in 99. Pastor. p. 2. c. 3.

4. Sed hic obiter quaero, an sine peccato mortali in serotina refectiuncula licitum sit sumere quantitatem excedentem uncias octo? Respondeo affirmatiue ratione paruitatis materiae; & ego alibi ex Turriano, quantitatem duarum vnciarum existimaui paruum materiam. Sed Escobar in Theol. moral. tract. 1. exam. 3. c. 3. n. 104. putat hanc assignationem laxam esse, & admittit tantum vnciam vnam. Verum nostram sententiam nouissime docet doctissimus Pater Leander à Murcia in 99. Regul. in cap. 2. super c. 3. Regula D. Francisci, §. 2. n. 49. sic asserens: [En la materia del ayuno se dà paruidad. Affi lo tienen Sanchez in Summa, tom. 1. l. 1. c. 4. n. 12. Alfonso de Leon de officio Confessarij p. 1. recoll. 7. n. 23. Luis de Torre in Summa Theologiae moral. part. 1. c. 56. dub. 17. num. 2. y comunemente los Doctores. Tota la dificultad està en señalar, que cantidad será parua en esta materia. El dicho Padre Luis de Torres en lugar

Alibi sup. in Ref. 90. §. 1. & in Ref. 92. ex doct. §. vlt. & in Ref. sol. 96. §. vlt. in princ. & ad medium, & superius in tr. 4. Ref. sol. 24. §. 2. prope finem, vbi, y no precaria.